

การพัฒนาทักษะการปฏิบัติงาน โดยใช้แผนการเตรียมความพร้อมการเปลี่ยนผ่าน
จากสถานศึกษาสู่ร้านสะดวกซื้อ: กรณีศึกษานักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

Developing operational skills by using a transition preparation plan
from school to a convenience store: A case study of students with
intellectual disabilities in senior high school

Received: April 15, 2023

Revised: July 9, 2023

Accepted: July 12, 2023

^{1*}เยาวลักษณ์ ศักดิ์อักษรโสภณ ²ภาวิณี ศรีสุขวัฒนานนท์
^{1*}Yaowaluck Sakakrasopon ²Pawinee Srisukvatananan

^{1*2}คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

^{1*2}Faculty of Education, Kasetsart University

*Corresponding Author, E-mail: sa.yaowaluck@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานของนักเรียนในร้านค้าสหกรณ์โรงเรียนเพื่อไปทำงานในร้านสะดวกซื้อโดยใช้แผนเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านจากสถานศึกษาสู่ร้านสะดวกซื้อ กรณีศึกษาเป็นนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 2 คน กระบวนการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนงานวางแผนเตรียมความพร้อมการเปลี่ยนผ่านจากร้านสหกรณ์โรงเรียนสู่ร้านสะดวกซื้อ จัดกิจกรรมฝึกทักษะการปฏิบัติงานตามที่ร้านสะดวกซื้อกำหนด ระยะที่ 2 ฝึกทักษะการทำงานในร้านค้าสหกรณ์โรงเรียน 6 วัน จนได้รับการประเมินผลการปฏิบัติงานผ่าน ระยะที่ 3 นักเรียนเข้าปฏิบัติงานในร้านสะดวกซื้อ 2 สัปดาห์ ๆ ละ 3 วัน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แผนเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านจากโรงเรียนสู่ร้านสะดวกซื้อ 2) แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงาน และ 3) แบบสัมภาษณ์ผู้จัดการร้านสะดวกซื้อต่อการปฏิบัติงานของนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการบรรยายและแสดงผลด้วยแผนกราฟแท่ง ผลการวิจัย พบว่า การฝึกปฏิบัติงานในร้านค้าสหกรณ์โรงเรียน นักเรียนได้รับการสอนและทำได้ถูกต้องตามที่กำหนด จากนั้นนักเรียนเข้าปฏิบัติงานในร้านสะดวกซื้อ พบว่า นักเรียน คนที่ 1 สามารถปฏิบัติงานได้ดีและได้รับคำชม ส่วนคนที่ 2 ปฏิบัติงานได้จากการได้รับคำแนะนำในช่วงต้น

คำสำคัญ: แผนการเปลี่ยนผ่าน ทักษะการปฏิบัติงาน ผู้สอนงาน นักเรียนบกพร่องทางสติปัญญา
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

Abstract

This study is action research with the objective of developing the operational skills of students in a school cooperative store to prepare them for working in the convenience

store by using a school-to-convenience-store transition plan. It is a case study of two senior high school students with intellectual disabilities. The research process was divided into three phases. For phase 1, the researcher, as a job coach, designed a school-to-convenience-store transition preparation plan and organized operational skill practice activities as required by the convenience store. For phase 2, students practiced working skills in the school cooperative store for 6 days and passed the evaluation. For phase 3, students worked in the convenience store for 2 weeks (3 days a week). The instruments used in this research were 1) a school-to-convenience-store transition preparation plan, 2) an operational skill assessment form, and 3) the convenience store manager interview form on student performance. The data were analyzed by narration and bar graphs.

The research results showed that in the operation of the school cooperative store, the students were taught and performed correctly according to the requirements. Then the students worked in the convenience store. The first student had a good performance and got praise, while the second student could work with the help of early guidance.

Keywords: transition plan, operational skills, job coach, students with intellectual disabilities, senior high school

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต พ.ศ. 2550 หมายถึง บุคคลที่มีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งมีสาเหตุมาจากการมีพัฒนาการช้ากว่าปกติหรือมีระดับเชาวน์ปัญญาต่ำกว่าบุคคลทั่วไปจึงจำเป็นต้องฝึกทักษะการใช้ชีวิตให้แก่นักเรียนเพื่อให้สามารถช่วยตัวเองในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมด้วยหลักสูตรและการสอนที่มีความเหมาะสมกับศักยภาพหรือระดับความสามารถของนักเรียนจะทำให้ นักเรียนกลุ่มนี้มีโอกาสดูแลช่วยเหลือตนเองได้ สามารถใช้ชีวิตอย่างอิสระได้หลังจากที่จบออกจากโรงเรียนไปแล้ว มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถดำรงชีวิตในสังคมด้วยตนเองได้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งยังช่วยแบ่งเบาภาระของครอบครัวและสังคมได้อีกด้วย กระทรวงศึกษาธิการ (2552)

Kohler (1996) ได้กำหนดแนวทางในการเปลี่ยนผ่านโดยคำนึงถึงสิ่งที่สำคัญดังต่อไปนี้ 1) การวางแผนโดยมุ่งไปที่นักเรียน (student-focused planning) ประกอบด้วยแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล การมีส่วนร่วมของนักเรียน โดยกลยุทธ์การวางแผนอยู่ที่การมีส่วนร่วมของนักเรียนที่ถือเป็นส่วนสำคัญสำหรับการวางแผนของนักเรียนแต่ละบุคคลเพราะแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลเป็น ตัวหลักในการพิจารณาเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และการบริการที่เหมาะสม 2) การพัฒนานักเรียน (student development) ประกอบด้วย การสอนทักษะชีวิต การสอน ทักษะการทำงาน ตามหลักสูตรด้านอาชีพ และอาชีพประสบการณ์การทำงานมีโครงสร้าง การประเมิน และการบริการสนับสนุน โดยโรงเรียนต้องจัดหาทางเลือกที่นักเรียนสามารถเรียนรู้ทักษะที่จำเป็นเพื่อให้มีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างประสบความสำเร็จการสอนต้องจัดหาสภาพแวดล้อมที่แตกต่างเพื่อขยายทักษะในวงกว้างโรงเรียนต้องให้

การศึกษาและสอนอาชีพผ่านหลักสูตรที่มีให้เลือกอย่างหลากหลายกำหนดและจัดการสนับสนุนเพื่อช่วยการเรียนรู้ให้นักเรียนทุกคนใช้ประโยชน์จากการประเมินที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการสอนจัดหาประสบการณ์การทำงานที่มีโครงสร้างเมื่อจำเป็น 3) ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง (interagency collaborations) ประกอบด้วย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ผู้ปกครองนักเรียน นักเรียน นายจ้าง และผู้ให้บริการจะช่วยจัดช่องว่างในการให้บริการหลีกเลี่ยงการให้บริการที่ซ้ำซ้อน มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าลดปัญหาที่เกิดจากขอบข่ายการทำงานและสร้างแผนการบริการแบบองค์รวม 4) การมีส่วนร่วมของครอบครัว (family involvement) เป็นการสร้างพลังอำนาจและฝึกอบรมนักเรียนและครอบครัว เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสมาชิกทุกคนในครอบครัว และ 5) โครงสร้างโปรแกรม (program structure) มีระบบการให้บริการและปรัชญาที่ตรงกันคือ นโยบาย กระบวนการวางแผน วิธีการประเมิน ทรัพยากรที่มี และการพัฒนาบุคลากรเพื่อพัฒนาบริการเปลี่ยนผ่านต้องมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเป็นระบบในการพัฒนาการศึกษาทางเลือกโอกาสการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นพื้นฐาน การรวมนักเรียนเข้ากับสังคมในโรงเรียนอย่างเป็นระบบและเพิ่มความคาดหวังที่เกี่ยวข้องกับทักษะและคุณค่า ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการพูดคุยเพื่อเตรียมวางแผนการเตรียมความพร้อมการเปลี่ยนผ่านสู่อาชีพตามระบบกล่าวมาทุกขั้นตอนและประสานงานอย่างสม่ำเสมอ

สถาบันราชานุกูล (2560) ได้จัดทำ “คู่มือการดูแลและฝึกทักษะพื้นฐานการทำงานแก่ผู้บกพร่องทางสติปัญญาเพื่อเตรียมความพร้อมสู่การทำงาน” โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อช่วยเหลือดูแลผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ทักษะพื้นฐานในการทำงานที่สำคัญ ได้แก่ “ทักษะสังคม” และ “ทักษะอาชีพ” โดยมีผู้สอนงาน (job coach) ที่ต้องฝึกทักษะบูรณาการเพื่อให้นักเรียนมีทักษะพื้นฐานในการทำงานเบื้องต้น การฝึกทักษะอาชีพของแต่ละงานจะต้องเริ่มจากการวิเคราะห์งานด้วยการย่อยงานหรือแบ่งงานที่มีความซับซ้อน ยุ่งยาก ให้เป็นงานที่ทำได้ง่ายขึ้น ฝึกทีละงานให้เกิดความชำนาญหรือสามารถปฏิบัติงานนั้นได้ด้วยตนเอง การเตรียมความพร้อมในการทำงานจะฝึกทักษะสังคมไปพร้อมทักษะอาชีพให้นักเรียน โดยผู้สอนงานจะมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องมีความรู้ความเข้าใจถึงกระบวนการขั้นตอนการทำงานที่แท้จริงจนสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนเกิดความเข้าใจและฝึกฝนทักษะการทำงานด้วยการลงมือปฏิบัติจริงจนสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องส่งผลต่อความสำเร็จในการทำงานที่คงทนถาวรติดตัวของนักเรียนและสามารถปฏิบัติงานในสถานการณ์หรือสถานประกอบการจริงได้

พนัส นาบุญ และคณะ (2565) ได้ศึกษา “การสอนงาน ทางออกเพื่อความยั่งยืนสำหรับคนพิการ” ได้บรรยาย รูปแบบการสอนงานผู้สอนงานจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์การมีงานทำของคนพิการ ความรู้เกี่ยวกับการสอนงาน และวิธีการสอนงานสำหรับคนพิการตามศักยภาพของคนพิการที่ทำงานนั้น ๆ ให้มีความยั่งยืนในการมีงานทำ

ศิริรัตน์ นาคทองแก้ว (2565) ได้ศึกษาผลการพัฒนาผู้บกพร่องทางสติปัญญาสู่การทำงานในสถานประกอบการ กรณีศึกษาสถาบันราชานุกูล พบว่า ผู้บกพร่องทางสติปัญญาจำนวน 15 คน ที่ผ่านการฝึกจากโปรแกรมพัฒนาทักษะพื้นฐานการทำงาน โครงการทดลองจ้างงานผู้บกพร่องทางสติปัญญา ได้รับการฝึกทักษะทางสังคมและทักษะที่จำเป็นในการทำงานซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนออกไปทำงานในสถานประกอบการภายนอก โดยใช้ วิธีการ on the job training เพื่อให้มีความเข้าใจและมีทักษะที่จะช่วยให้สามารถทำงานได้ดีและยั่งยืน โดยแบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 พัฒนาโปรแกรมทักษะพื้นฐานการทำงานแก่ผู้บกพร่องทางสติปัญญา มี 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ศึกษาปัญหาการมีงานทำของผู้บกพร่องทาง

สติปัญญา 2) ทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการฝึกทักษะทางทางสังคมและทักษะพื้นฐานการทำงาน 3) กำหนดแนวคิดการดูแลและฝึกทักษะพื้นฐาน 4) ยกร่างนวัตกรรม ต้นแบบโปรแกรมการพัฒนาทักษะพื้นฐาน 5) ทดสอบเนื้อหาด้านความครบถ้วนตรงประเด็น กระชับ และความน่าสนใจของโปรแกรม และ 6) ทดลองโปรแกรมการพัฒนาทักษะพื้นฐานการทำงานของผู้บกพร่องทางสติปัญญา สำหรับผู้ฝึกสอนงานพบว่าโปรแกรมพัฒนาทักษะพื้นฐานการทำงานและการปรับตัวทางสังคม นักเรียนมีความอดทนในการทำงาน เนื่องจากผู้บกพร่องทางสติปัญญาต้องไปทำงานในสถานประกอบการและต้องทำงาน 5-8 ชั่วโมงต่อวัน นายจ้างจึงจะยอมรับว่าผู้บกพร่องทางสติปัญญามีประสิทธิภาพในการทำงาน ไม่เป็นภาระแก่เพื่อนร่วมงาน และนายจ้าง ระยะเวลาที่ 2 ศึกษาผลของโปรแกรม มี 2 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ทดสอบประสิทธิภาพของโปรแกรม ประเมินทักษะการพื้นฐานในการทำงานและทักษะการปรับตัวทางสังคมครั้งที่ 1 เป็นเวลา 6 เดือน ขั้นที่ 2 ติดตามประเมินผลและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ปฏิบัติงานในสถานประกอบการ 3 เดือน พบว่า การฝึกทักษะต่าง ๆ ผู้บกพร่องทางสติปัญญาจะได้รับการฝึกในโปรแกรมฯ วันละ 8 ชั่วโมง ภายใต้การฝึกอบรมที่เหมาะสมและให้ตรงกับความสามารถเป็นเวลา 6 เดือน มีส่วนช่วยให้ผู้บกพร่องทางสติปัญญาเรียนรู้วิธีการควบคุมตนเอง (self-control) มีความอดทนในการทำงาน รักษาระเบียบวินัยในการทำงานทำให้งานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จตามเป้าหมายและตรงต่อเวลา

จากการศึกษาข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะครูผู้ดูแลงานอาชีพในกิจกรรมเตรียมความพร้อมให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในการฝึกประสบการณ์การทำงานระหว่างเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนไปประกอบอาชีพเมื่อเรียนจบการฝึกประสบการณ์ในการทำงานในร้านสะดวกซื้อเป็นกิจกรรมหนึ่งที่นักเรียนและผู้ปกครองให้ความสนใจเป็นอย่างมากในขณะที่ผู้ประกอบการร้านสะดวกซื้อได้ให้ความร่วมมือและส่งเสริมการจัดกิจกรรมในลักษณะภาคีเครือข่ายทางการศึกษาเป็นอย่างดี ดังนั้นผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนผ่านในการประกอบอาชีพ เมื่อนักเรียนเรียนจบมีขั้นตอนการเตรียมความพร้อม ประกอบด้วย 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนงานวางแผนเตรียมความพร้อมการเปลี่ยนผ่านจากร้านสหกรณ์โรงเรียนสู่ร้านสะดวกซื้อ ระยะที่ 2 ฝึกทักษะการทำงานในร้านค้าสหกรณ์โรงเรียนจนได้รับการประเมินผลการปฏิบัติงานผ่าน และระยะที่ 3 นักเรียนเข้าปฏิบัติงานในร้านสะดวกซื้อ ซึ่งผู้สอนงาน (job coach) มีความสำคัญในการวางแผน เรียนรู้งานนั้น ๆ อย่างละเอียดเพื่อที่จะสอนนักเรียนในงานที่จะทำและต้องประสานขอความร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ในการเปลี่ยนผ่านจากสถานศึกษาสู่ร้านสะดวกซื้อโดยการฝึกทักษะการทำงานในร้านค้าสหกรณ์โรงเรียน แล้วให้นักเรียนไปปฏิบัติงานในร้านสะดวกซื้อ เพื่อให้นักเรียนมีความพร้อมและปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับงานที่ร้านสะดวกซื้อที่กำหนด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานในร้านค้าสหกรณ์โรงเรียนเพื่อไปทำงานที่ร้านสะดวกซื้อเป็นสถานประกอบการ โดยใช้แผนเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านจากโรงเรียนสู่สถานประกอบการ

ขอบเขตของการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 จำนวน 2 คน ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีระดับสติปัญญาระหว่าง 60-70 อ่านออกเขียนได้ เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนทุกกิจกรรม มีความรับผิดชอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

มีน้ำใจต่อเพื่อน ครู และผู้อื่น สามารถเข้ากับผู้อื่นและมีสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้ดี เป็นผู้ที่ได้รับการคัดเลือกในการฝึกประสบการณ์ทำงานตามคุณสมบัติที่โรงเรียนกำหนด และได้รับการยินยอมจากผู้ปกครองให้ฝึกประสบการณ์การทำงานในระหว่างเรียน

สถานที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. ร้านค้าสหกรณ์โรงเรียนเป็นสถานการณ์จำลองเพื่อทักษะการปฏิบัติงาน
2. ร้านสะดวกซื้อเป็นสถานประกอบการที่เข้าร่วมภาคีเครือข่ายกับโรงเรียนในการฝึกประสบการณ์

การทำงานของนักเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. แผนการเตรียมความพร้อมการเปลี่ยนผ่านโรงเรียนสู่ร้านสะดวกซื้อ หมายถึง การเตรียมร้านค้าสหกรณ์โรงเรียนเป็นสถานการณ์จำลอง และจัดการทำงานให้นักเรียนฝึกปฏิบัติงานจำนวน 3 งานตามที่ร้านสะดวกซื้อกำหนด ประกอบด้วย

1) การทำความสะอาดบริเวณต่าง ๆ หมายถึง การทำความสะอาดบริเวณที่กำหนดอย่างถูกวิธี คือ การทำความสะอาดร้านค้าสหกรณ์โรงเรียน ได้แก่ การทำความสะอาดเพดาน การทำความสะอาดหน้าต่าง การทำความสะอาดชั้นวางของ การทำความสะอาดพื้นของร้านค้าสหกรณ์โรงเรียน และการทำความสะอาดหน้าร้านค้าสหกรณ์โรงเรียน

2) การเช็คสต็อกสินค้า หมายถึง การเช็คจำนวนสินค้าที่ลดลงในแต่ละประเภทบนชั้นวางสินค้า คือ ประเภทเครื่องดื่ม ประเภทขนม และประเภทของใช้

3) การจัดเรียงหมวดหมู่สินค้า หมายถึง เป็นการแยกขนาด แยกประเภท และเรียงสินค้าในหมวดหมู่เดียวกันในร้านค้าสหกรณ์ คือ ประเภทเครื่องดื่ม ประเภทขนม และประเภทของใช้

2. ทักษะการปฏิบัติงาน หมายถึง ความถูกต้องของวิธีการทำงานตามที่กำหนด 3 อย่าง คือ 1) การทำความสะอาดบริเวณต่าง ๆ 2) การเช็คสต็อกสินค้า 3) การจัดเรียงหมวดหมู่สินค้า โดยมีเกณฑ์การประเมินทักษะการปฏิบัติงาน ดังนี้

3 หมายถึง นักเรียนสามารถปฏิบัติงานได้ด้วยตนเอง

2 หมายถึง นักเรียนสามารถปฏิบัติงานด้วยการชี้แนะหรือให้คำแนะนำ

1 หมายถึง นักเรียนสามารถปฏิบัติงานด้วยการช่วยเหลือ

0 หมายถึง นักเรียนไม่สามารถปฏิบัติงานได้

ทักษะการปฏิบัติงานด้วยความถูกต้อง ถูกวิธี และปฏิบัติงานได้อย่างคล่องแคล่ว

การดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน (classroom action research) โดยใช้ แนวคิดทฤษฎีกระบวนการเปลี่ยนผ่านเพื่อการมีงานทำ (transition from school to work pleas) มาใช้เป็นฐานคิดในการจัดทำแผนการเตรียมความพร้อมการเปลี่ยนผ่านจากสถานศึกษาสู่ร้านสะดวกซื้อ ประกอบด้วย 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 จัดทำแผนการเตรียมความพร้อมการเปลี่ยนผ่านโรงเรียนสู่ร้านสะดวกซื้อ

1. ขออนุญาตการทำโครงการฝึกทักษะการปฏิบัติงานของนักเรียน และนำเสนอการทำวิจัยต่อผู้บริหารเพื่อความเห็นชอบ

2. ติดต่อสถานประกอบการที่เข้าร่วมภาคีเครือข่ายกับโรงเรียนในการฝึกประสบการณ์การทำงานของนักเรียนและสัมภาษณ์เรื่องการปฏิบัติงาน

3. ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนงานได้ศึกษาทักษะการปฏิบัติงานของนักเรียนด้วยการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนและเตรียมความพร้อมการอยู่ร่วมกันในการทำงาน

4. จัดทำแผนเตรียมความพร้อมการเปลี่ยนผ่านฝึกปฏิบัติงานในร้านค้าสหกรณ์โรงเรียนที่ได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ

5. จัดทำแบบประเมินทักษะการปฏิบัติทำงานของนักเรียนสำหรับผู้วิจัยและผู้จัดการร้านสะดวกซื้อ ที่ได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ

6. จัดทำแบบติดตามการปฏิบัติงานและแบบสัมภาษณ์สำหรับผู้จัดการร้านสะดวกซื้อ

ระยะที่ 2 ชั้นฝึกโดยกำหนดร้านค้าสหกรณ์โรงเรียนเป็นสถานการณ์จำลอง และฝึกปฏิบัติงาน ผู้วิจัยฝึกทักษะการปฏิบัติงานร้านค้าสหกรณ์โรงเรียนเป็นสถานการณ์จำลอง แบ่งเป็นระยะเวลา 6 วัน ดังนี้

1. ทักษะการทำความสะอาดบริเวณต่าง ๆ

1.1 ผู้วิจัยแนะนำอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการทำความสะอาด คือ ถังน้ำ ไม้ถูพื้น ผ้าเศษไม้กวาด และไม้กวาดยักษ์

1.2 ผู้วิจัยแนะนำและสาธิตวิธีการทำความสะอาดบริเวณต่าง ๆ ประกอบด้วย

- 1) ไม้กวาดยักษ์ ใช้กวาดยักษ์ที่เพดาน
- 2) ชั้นวางของ ใช้ผ้าชุบน้ำสะอาดเช็ดฝุ่นออก
- 3) ไม้กวาด ใช้กวาดพื้น
- 4) ไม้ถูพื้น ใช้ถูพื้นข้างล่าง

1.3 นักเรียนทำความสะอาดบริเวณภายในและภายนอกร้านค้าสหกรณ์โรงเรียน

1.4 นักเรียนสลับกันตรวจงาน และผู้วิจัยมาตรวจอีกครั้ง

2. ทักษะการเช็คสต็อกสินค้า

2.1 ผู้วิจัยแนะนำสินค้าในแต่ละประเภท ประกอบด้วย ประเภทเครื่องดื่ม ประเภทขนม และประเภทของใช้

2.2 ผู้วิจัยสร้างสถานการณ์โดยให้จำนวนสินค้าลดลง แล้วให้นักเรียนเช็คจำนวนสินค้าโดยการบันทึก

2.3 ผู้วิจัยสร้างสถานการณ์โดยให้สินค้าลดลง แล้วให้นักเรียนเติมสินค้าประเภทต่าง ๆ ให้เต็มชั้นวางของ

2.4 นักเรียนสลับกันตรวจงาน และผู้วิจัยมาตรวจอีกครั้ง

3. ทักษะการจัดเรียงสินค้า

3.1 ผู้วิจัยแนะนำสินค้าในแต่ละประเภท ประกอบด้วย ประเภทเครื่องดื่ม ประเภทขนม และประเภทของใช้

3.2 ผู้วิจัยอธิบายและสาธิตการแยกขนาด แยกประเภท และเรียงสินค้าในหมวดหมู่เดียวกันในร้านค้าสหกรณ์

3.3 ผู้วิจัยสร้างสถานการณ์โดยนำสินค้ารวมกัน แล้วให้นักเรียนแยกขนาด แยกประเภท และเรียงสินค้าในหมวดหมู่เดียวกันในชั้นวางสินค้า

3.4 นักเรียนสลับกันตรวจงาน และผู้วิจัยมาตรวจอีกครั้ง

ระยะที่ 3 การปฏิบัติงานในร้านสะดวกซื้อ

ผู้วิจัยส่งนักเรียนไปปฏิบัติงานในสถานประกอบการ โดยให้ผู้จัดการร้านสะดวกซื้อ เป็นผู้ควบคุม ดูแล และประเมินการทำงานของนักเรียน โดยการประเมินในแบบตรวจสอบรายการ (checklist) แบบการปฏิบัติงานของนักเรียน

1. ผู้วิจัยพานักเรียนไปปฏิบัติงานที่ร้านสะดวกซื้อ เวลา 09.00 น.
2. ผู้วิจัยแนะนำนักเรียนที่จะฝึกปฏิบัติงานให้ผู้จัดการร้านสะดวกซื้อรู้จัก และผู้จัดการร้านแนะนำเพื่อนร่วมงาน พร้อมชี้แจงการปฏิบัติตนและการทำงานในร้านสะดวกซื้อ
3. นักเรียนฝึกปฏิบัติงาน 2 สัปดาห์สัปดาห์ละ 3 วัน ในร้านสะดวกซื้อ
4. ผู้วิจัยรับนักเรียนกลับ เวลา 15.00 น.
5. หลังจากกลับจากการฝึกปฏิบัติงานผู้วิจัยและนักเรียนแลกเปลี่ยนและประสบการณ์จากการทำงานแล้วให้คำแนะนำ
6. เมื่อนักเรียนฝึกปฏิบัติงานในร้านสะดวกซื้อเสร็จสิ้น ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้จัดการร้านสะดวกซื้อในการทำงานและขอความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงแผนการเปลี่ยนผ่านจากสถานศึกษาสู่ร้านสะดวกซื้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประมวลผลข้อมูลจากการประเมินทักษะการปฏิบัติงานของนักเรียนในร้านค้าสหกรณ์โรงเรียนจากทักษะการทำงานแล้วรายงานด้วยการบรรยายประกอบกราฟแท่ง
2. ประมวลผลข้อมูลจากการประเมินทักษะการปฏิบัติงานของนักเรียนในร้านสะดวกซื้อและแบบสัมภาษณ์การปฏิบัติงานสำหรับผู้จัดการร้านสะดวกซื้อจากทักษะการทำงานแล้วรายงานด้วยการบรรยายประกอบกราฟแท่ง

ผลการวิจัย

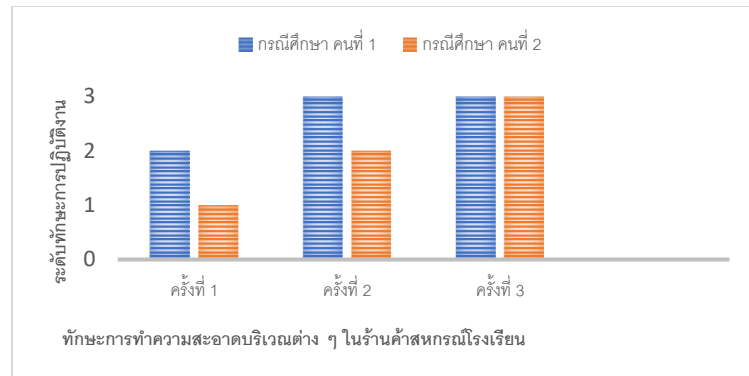
1. การปฏิบัติงานในร้านในร้านค้าสหกรณ์โรงเรียน

1.1 ทักษะการทำความสะอาดบริเวณต่าง ๆ ในร้านค้าสหกรณ์โรงเรียน

การฝึกทักษะการทำความสะอาดบริเวณต่าง ๆ ในร้านค้าสหกรณ์โรงเรียน ประกอบด้วย การทำความสะอาดเพดาน การทำความสะอาดตู้แช่เย็น การทำความสะอาดชั้นวางของ และการทำความสะอาดพื้น และการทำความสะอาดหน้าร้านค้าสหกรณ์โรงเรียน โดยใช้อุปกรณ์ทำความสะอาดได้ถูกต้อง และใช้ถูกวิธี

กรณีศึกษาคนที่ 1 พบว่า การปฏิบัติงาน ครั้งที่ 1 นักเรียนสามารถปฏิบัติงานด้วยการชี้แนะในเรื่องการทำความสะอาดการถูพื้น ซึ่งนักเรียนไม่ถูพื้นไปในทิศทางเดียวกัน ผู้วิจัยทบทวนขั้นตอนและวิธีทำอีกครั้ง ครั้งที่ 2-3 นักเรียนสามารถปฏิบัติงานได้ด้วยตนเองและสามารถเป็นตัวอย่างในการทำทำความสะอาดให้เพื่อนได้

กรณีศึกษาคนที่ 2 พบว่า การปฏิบัติงาน ครั้งที่ 1 นักเรียนสามารถปฏิบัติงานด้วยการให้ความช่วยเหลือ ผู้วิจัยทบทวนขั้นตอนการทำความสะอาดและสาธิตให้นักเรียนดูอีกครั้ง ครั้งที่ 2 นักเรียนสามารถปฏิบัติงานด้วยการชี้แนะ ผู้วิจัยให้คำชี้แนะและทบทวนขั้นตอนเกี่ยวกับวิธีการถูพื้นให้ถูกวิธี และครั้งที่ 3 นักเรียนสามารถปฏิบัติงานได้ด้วยตนเอง ดังแสดงในรูปภาพที่ 1

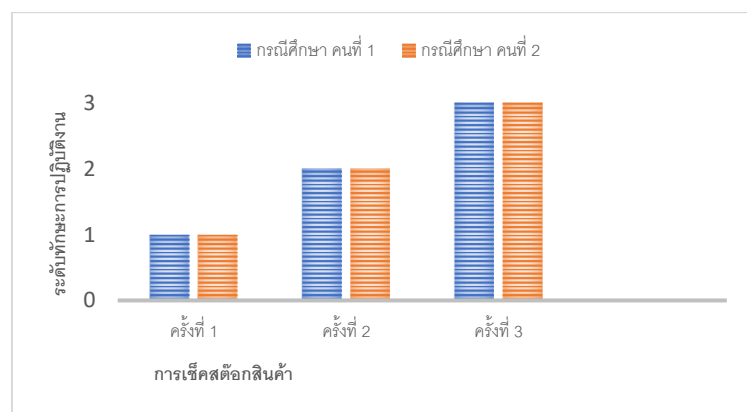
รูปภาพที่ 1 ทักษะการทำความสะอาดบริเวณต่าง ๆ ในร้านค้าสหกรณ์โรงเรียน กรณีศึกษา 2 คน

1.2 ทักษะการเช็คสต็อกสินค้าในร้านค้าสหกรณ์โรงเรียน

การเช็คสต็อกสินค้าในร้านค้าสหกรณ์โรงเรียนเป็นการตรวจนับจำนวนสินค้าคงเหลือบนชั้นวางสินค้าในร้านค้าสหกรณ์ ประกอบด้วย สินค้าประเภทขนม สินค้าประเภทเครื่องดื่ม และสินค้าประเภทของใช้

กรณีศึกษาคนที่ 1 พบว่า การปฏิบัติงานครั้งที่ 1 นักเรียนสามารถปฏิบัติงานด้วยการให้ความช่วยเหลือ ในการเช็คสต็อกสินค้าประเภทขนม ผู้วิจัยสาธิตและทบทวนวิธีการเช็คสต็อกสินค้า ครั้งที่ 2 นักเรียนสามารถปฏิบัติงานได้จากการชี้แนะ ผู้วิจัยทบทวนเนื้อหาและชี้แนะ สำหรับครั้งที่ 3 นักเรียนสามารถปฏิบัติงานได้ด้วยตนเอง

กรณีศึกษาคนที่ 2 พบว่า การปฏิบัติงานครั้งที่ 1 นักเรียนสามารถปฏิบัติงานด้วยการช่วยเหลือในการเช็คสต็อกสินค้าประเภทเครื่องดื่ม ผู้วิจัยสาธิตและทบทวนวิธีการเช็คสต็อกสินค้า ครั้งที่ 2 นักเรียนสามารถปฏิบัติงานจากการชี้แนะ และทบทวนเนื้อหาวิธีการเช็คสต็อกสินค้า สำหรับครั้งที่ 3 นักเรียนสามารถปฏิบัติงานได้ด้วยตนเอง ดังแสดงในรูปภาพที่ 2

รูปภาพที่ 2 ทักษะการเช็คสต็อกสินค้าในร้านค้าสหกรณ์โรงเรียน กรณีศึกษา 2 คน

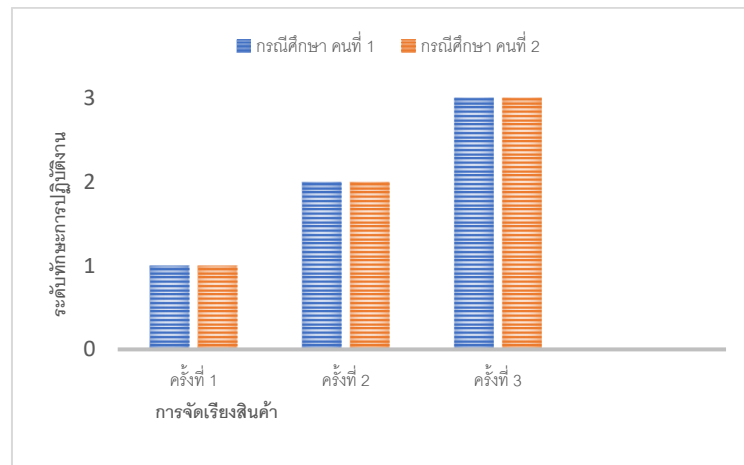

1.3 ทักษะการจัดเรียงสินค้าในร้านค้าสหกรณ์โรงเรียน

การจัดเรียงสินค้าในร้านค้าสหกรณ์โรงเรียนเป็นการแยกขนาด แยกประเภท และเรียงสินค้าในหมวดหมู่เดียวกันในร้านค้าสหกรณ์ ประกอบด้วย สินค้าประเภทขนม ประเภทเครื่องดื่ม และสินค้าประเภทของใช้

กรณีศึกษาคนที่ 1 พบว่า การปฏิบัติครั้งที่ 1-2 นักเรียนสามารถปฏิบัติงานด้วยการชี้แนะในการเรียงสินค้าประเภทขนม กลับด้านตัวหนังสือและสลับประเภทของขนม ผู้วิจัยทบทวนขั้นตอนและวิธีทำ สำหรับครั้งที่ 3 นักเรียนสามารถปฏิบัติงานได้ด้วยตนเอง

กรณีศึกษาคนที่ 2 พบว่า การปฏิบัติครั้งที่ 1 นักเรียนสามารถปฏิบัติงานด้วยการช่วยเหลือ โดยผู้วิจัยต้องการจับมือทำในระหว่างสอน ครั้งที่ 2 นักเรียนสามารถปฏิบัติงานด้วยการชี้แนะ โดยผู้วิจัยทบทวนและบอกวิธีการจัดเรียงสินค้า สำหรับครั้งที่ 3 นักเรียนสามารถปฏิบัติงานได้ด้วยตนเอง ดังแสดงในรูปภาพที่ 3

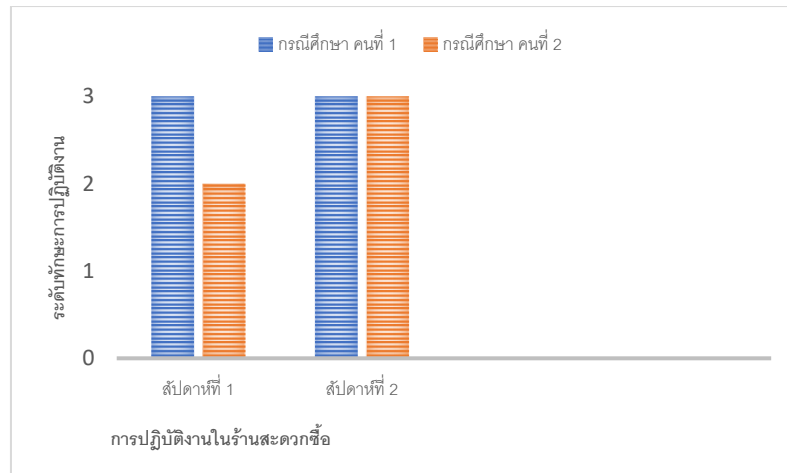
รูปภาพที่ 3 ทักษะการจัดเรียงสินค้าในร้านค้าสหกรณ์โรงเรียน กรณีศึกษา 2 คน

2. การปฏิบัติงานในร้านสะดวกซื้อ

ผู้วิจัยพานักเรียนไปยังร้านสะดวกซื้อ หลังจากแนะนำตัวแล้ว ผู้จัดการร้านปทุมนิเทศ แนะนำการปฏิบัติตนในร้านสะดวกซื้อและการปฏิบัติงานที่กำหนดให้กับนักเรียน พบว่า

สัปดาห์ที่ 1 กรณีศึกษา คนที่ 1 นักเรียนสามารถปฏิบัติงานได้ด้วยตนเองอย่างถูกต้องตามกระบวนการที่กำหนด สำหรับกรณีศึกษา คนที่ 2 นักเรียนสามารถปฏิบัติงานด้วยการชี้แนะจากผู้จัดการร้านสะดวกซื้อในการจัดเรียงสินค้า ผู้วิจัยทบทวนและฝึกการปฏิบัติงานการจัดเรียงสินค้าให้กับนักเรียน

สัปดาห์ที่ 2 กรณีศึกษา คนที่ 1 นักเรียนสามารถปฏิบัติงานได้ด้วยตนเองและสามารถเป็นตัวอย่างให้กับคนอื่นได้ สำหรับกรณีศึกษา คนที่ 2 นักเรียนสามารถปฏิบัติงานได้ด้วยตนเองในร้านสะดวกซื้อได้ถูกต้องตามกระบวนการที่กำหนด ดังแสดงในรูปภาพที่ 4

รูปภาพที่ 4 การปฏิบัติงานในร้านสะดวกซื้อ กรณีศึกษา 2 คน

จากการสัมภาษณ์จากผู้จัดการร้านสะดวกซื้อได้ข้อสรุป ดังนี้

1. นักเรียนมีพัฒนาการปฏิบัติงานดีขึ้นตามลำดับจากสัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 2 พบว่ากรณีศึกษา คนที่ 1 นักเรียนสามารถปฏิบัติงานได้ดีและได้รับคำชม สำหรับกรณีศึกษา คนที่ 2 นักเรียนสามารถปฏิบัติงานได้ โดยการชี้แนะในการปฏิบัติงานจากผู้จัดการร้านและสามารถปฏิบัติงานได้ด้วยตนเองตามลำดับ
2. นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและผู้มารับบริการได้อย่างเหมาะสม
3. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นโครงการที่ดีในการเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติงานของนักเรียนที่พร้อมจะปฏิบัติงานได้ทันทีและอยากให้เพิ่มข้อมูลข้อจำกัดของนักเรียนในแต่ละบุคคลเพื่อที่จะได้ดูแลนักเรียนได้อย่างถูกต้อง

การอภิปรายผล

1. การฝึกปฏิบัติงานในร้านค้าสหกรณ์โรงเรียนได้รับความร่วมมือจากโรงเรียน นักเรียนรวมถึงผู้ปกครองนักเรียนที่ให้ความร่วมมือในการทำวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี แต่ระยะเวลาที่ฝึกปฏิบัติงานในร้านค้าสหกรณ์โรงเรียนเป็นระยะเวลาที่สั้นเกินไปและเป็นช่วงปิดภาคเรียนควรใช้เวลาฝึกทักษะการปฏิบัติงานระยะเวลายาวกว่านี้และเป็นช่วงเปิดภาคเรียนเพื่อให้นักเรียนมีทักษะที่คงทนและเป็นสถานการณ์การฝึกทักษะการปฏิบัติงานให้เสมือนจริง

2. การปฏิบัติงานในร้านสะดวกซื้อเป็นสถานประกอบการได้รับความร่วมมือจากผู้จัดการร้านเป็นอย่างดีให้คำแนะนำและเป็นกัลยามิตรต่อผู้วิจัยและนักเรียน ผู้วิจัยได้เตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนที่จะไปฝึกปฏิบัติงานในร้านสะดวกซื้อ ทั้งนี้ด้วยสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปและความแตกต่างของนักเรียนทำให้ผู้วิจัยต้องทบทวนและสอนทักษะการปฏิบัติงานเมื่อนักเรียนทำงานในร้านสะดวกซื้อในสัปดาห์ที่ 1 เพื่อให้นักเรียนสามารถปฏิบัติงานได้ด้วยตนเอง เมื่อได้รับมอบหมายงานในร้านสะดวกซื้อ

3. การเขียนแผนเปลี่ยนผ่านเพื่อที่จะให้ผู้สนใจเขียนแผนให้ละเอียดมากขึ้น และที่สำคัญบทบาทของผู้สอนงาน (job coach) ต้องรู้รายละเอียดของงานแต่ละงานเป็นอย่างดีรวมถึงสามารถบูรณาการกับหลักสูตรในรายวิชาต่าง ๆ และฝึกทักษะชีวิตเพื่อให้นักเรียนเกิดความเคยชินในการทำงาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย

1. ระยะเวลาที่ใช้ในฝึกการปฏิบัติงานในร้านค้าสหกรณ์ ควรเพิ่มระยะเวลาให้มากขึ้นมากขึ้น เพื่อให้นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานที่คงทน

2. ควรจัดโครงการช่วงเปิดภาคเรียน เนื่องจากร้านค้าสหกรณ์โรงเรียนเป็นสถานการณ์จำลองจะได้มีสินค้าที่หลากหลายและเสมือนจริง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการติดตามผลของโครงการทำอยู่ เพื่อนำข้อมูลมาขยายผลและเป็นแผนงานของโรงเรียนต่อไป

2. ควรฝึกทักษะชีวิตซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานมาบูรณาการกับวิชาต่าง ๆ ตามระดับความสามารถของนักเรียนเพื่อนำไปสู่การประกอบอาชีพในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคณิศรทางการศึกษา พ.ศ.

2552. (8 มิถุนายน 2552). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 126 ตอนพิเศษ 80 ง หน้า 45-47.

พนัส นาคบุญ, อนุชา ภูมิสิทธิพร, สุวพัชร์ ช่างพินิจ, และศิริวิมล ใจงาม. (2565). การสอนงาน: ทางออกเพื่อความยั่งยืนสำหรับกรมีงานทำของคนพิการ. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*, 17(2), 157-166.

https://so04.tci-thaijo.org/index.php/yrh_human/article/view/249164/174868

สถาบันราชานุกูล (2560) การดูแลและฝึกทักษะพื้นฐานการทำงานแก่ผู้บกพร่องทางสติปัญญาเพื่อเตรียมความพร้อมสู่การทำงานสำหรับผู้ฝึกสอน (พิมพ์ครั้งที่ 1). บริษัทปิยอนต์ พับลิชชิ่ง จำกัด.

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, กระทรวงศึกษาธิการ. (2561) *แนวทางการดำเนินงานการเปลี่ยนผ่านให้แก่บุคคลพิการสำหรับสถานศึกษา*. กระทรวงศึกษาธิการ.

http://web.kalasin3.go.th/web/news_file/p75938961126.pdf

ศิริโรจน์ นาคทองแก้ว, และจารุพัชร์ ฉลาดแพทย์. (2565). ผลการพัฒนาผู้บกพร่องทางสติปัญญา สู่การทำงานในสถานประกอบการ กรณีศึกษาสถาบันราชานุกูล. *วารสารสถาบันราชานุกูล*, 34(1), 12-28.

<https://he03.tci-thaijo.org/index.php/RJJ/article/view/151/508>

Kohler, P. D. (1996). Preparing youths with disabilities for future challenges: A taxonomy for transition programming. In P.D. Kohler (Ed.), *A taxonomy for transition programming: Linking research and Practice*. (pp. 1-62). Transition Research Institute, University of Illinois. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED399722.pdf>

.....